

פרשת מצורע

תורתי אל תעוזבו, עכ"ל הגמ'.

והנה מה שיש לדקדק במאמר זה: א) מה היה לו למדרש לצין המקום שהיה מכרייז אותו רוכל. ב) גם יש לדקדק מה היה לו לספר מה היה עושה ר' ינא באותה שעה. ג) גם אותו רוכל כשהיה רוצה לומר לר' ינא דכוונתו על פסוק זה, וכי לא היה יודיע ר' ינא בעל פה לפסוק זה שהוא רגילין בו. ד) שאמר ר' ינא כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט עד שבא הרוכל הזה להודיעו מי האיש החפץ חיים. ה) וביתר קשה להבין רוכל זה מה טיבו, אם באמת היה רוכל מה הוועיל במרכלו כי כנף כולי עלה, אבל הלא בשומים לא לקחו ממנו بعد מוסרו הטוב, ואם באמת היה מוכיח ורק שהיה הולך באיזה סל על חתפיו להראות עצמו כרוכל,امي קורחו בעל המדרש "ירוכל", וכן ר' ינא נמי חזור ואומר הרוכל הזה, והואיל למייר מעשה בחסיד א' שהוא מכרייז ואומר מאן בעי סם חיים.

והנה חומר לשון הרע מצינו בכמה מקומות שהוא מן החמורות שבחמורות, דהחתא הראשון שגרם מיתה לעולם היה על ידי לשון הרע, כמו שאроз"ל [ב"ר פרשה כ'] אמר א' כי הנחש הקדמוני ספר לשון הרע על הקב"ה. וכן נשתלשלות גלות מצרים הייתה על ידי הבאת דבה אל אביהם, וכן משה רבינו ע"ה שנאמר בו ויצא אל אחיו

יב' ב'. זאת תהיה תורה מצורע.¹

במדרש רבה פרשה זו [פרק ט"ז] אות ב' הזכיר אמר, והמאמר זהה הובא במסכת עבודה זורה [דף י"ט ע"ב] ובשינוי לשון קצת. וזה המדרש: מעשה ברוכל אחד שהיה מחזיר בעירות שהיו סמכות לציפורין והיה מכרייז ואומר מאן בעי למיובן סם חיים אודקין עלייה [פ''] שהוא דוחקין עליו הבריות ר' ינא היה יתיב ופשט [פ''] היה עוסק בפשט המקרא בתורתליניה שמעיה דמכרייז מאן בעי סם חיים א"ל תא סק להכא זبون לי א"ל לא אתה צריך ליה ולא לדוכותיה אטרח עלייה סליק לגביה הוציא לו ספר תהלים הראה לו פסוק מי האיש החפץ חיים מה כתיב בתורה נדרש לשונך מרע סור מרע ועשה טוב א"ר ינא אף שלמה מכרייז ואומר שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו א"ר ינא כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט עד שבא רוכל זה והודיעו מי האיש החפץ חיים לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר זאת תהיה תורה מצורע תורה המוציא שם רע, עכ"ל המדרש. ובעבודה זורה הובא המאמר בזה הלשון: מכרייז היה ר' אלכסנדרי מאן בעי חי מאי בעי חי כנף כ"ע לגביה א"ל הבלן חי א"ל מי האיש החפץ חיים וגבי' נדרש מרע שמא יאמר אדם נצרתי לשוני מרע ושפטני מדבר מרמה אלך. ואתגרה בשינה ת"ל סור מרע ועשה טוב ואין טוב אלא תורה שנאמר כי לך טוב נתתי לכם

1. דרשה מאלפת זו דרש דרש רבינו לפני בני קהילתו בשכת הגדור פרשת מצורע שנת תרפ"ז [שהיתה שנה מעוכרת]. חלק גדול מהדרשה סובב על עניינים שונים שהתרחשו בתקופה ההיא ולא ביחס לפרשת מצורע.

הגדה אחרת, והיינו שתשובה זאת תפעול לבן כזה ותשובה אחרת לבן الآخر, וכן כולם, הרי שיסוד החינוך שזהו קיומו של כל עם ועם — ומכך² קיום עמו שמשמעותם אנחנו בין האומות; ובשלמה כל אומה ולשון אפילו אם לא ייחנו את בניהם עפ"כ לא יאבדו צורת אומתם, כי הסביבה באופןם בלתה ישר משפט עליהם, לא כן אנחנו, שగרים אנחנו בין ריבוי של אומות ולשונות אחרות, ואם לא נdrag בוגר חנוך בנינו בע"כ יומשכו אחר הסביבה הנכנית ואיך ימשיכו את שלשות הזהב מסורת האבות לבניהם. ובהתאם שהיסוד הוא סיפור יציאת מצרים, כי כל יסודות ישראל תלוי ביציאת מצרים: הדבר הראשון מפי הגבורה היה "אני ד' אשר הוציאיך מארץ מצרים", וכן כל המوعדות הם ذכר ליצ"מ, וכן מ"ע להזכיר פעמים בכל יום יצ"מ בק"ש וככבה"ז, והיינו שעל ידי המכות מתאמתו ונחפרסמו יסודות האמונה, כמו יכלתו יתברך והשגחתו, וכן בקריעת ים סוף חסדו וטובו — שגט זה נכלל ביציאת מצרים, דהיינו אמרו בירושלמי [ספריק דברכות] דציריך להוציא מכת בכורות וקריעת ים סוף ביצ"מ. אבל כל זה נאמר בעת שהיינו על ארמותנו — וכמו שמוסיכון המקראות והיה כי ביאך הראשון והשני, וכן בפ' ואחתנן: והיה כי ישאלך בנק מהר לאמר מה העדות והחקים וגוי, דהינו בזמן שמקריבין הפסח, אבל כתע נולד לנו צורך אחר בספר, והיינו דציריכין אנו להתבונן מעט לא ביציאת מצרים בלבד אלא גם בגלות מצרים, כי הלא

לראות בסבלותם ארוז"ל [ש"ר פרשה א' אור' ל'] כי היה תהה על קושי השעבוד וכיון ששמע מאותו שהיה אומר הלהרגני אתה מוזה ריח של מלשינות — מיד פתח ואמר אכן נודע הדבר, ומעתה ניחא כל הגזרות הקשות שהיו באותה העת. וכן מצינו שאותה בכיה של חنم על ידי מוציאי דבת הארץ גרמה בכיה לדורות עד שהחוכרן הא' והכ', גם גירוש ספרד, וכן המלחמה העולמית שכך סבלו ממנה אחינו בניי הייתה באותה היללה. וכן ארוז"ל [שבת דף נ"ז ע"ב]: אלמלא קיבל דוד לה'ר [על מפיבשת] לא נחלה ממלכות בית דוד ולא עבדו ישראל ע"ז, ואף דחתם דברם של טעם ראה, שלא עשה את שפמו ושבעו מגודلين, אלא מכיוון שראה פעם א' שציבא שונא את מפיבשת שהוא אמר לדוד מלו דבר והוא מצאו מלא דבר³ לא היה לו להאמין עוד מעטה. ואף דמצינו שהנביא טובע מגדריה שלא האמין לדברי יוחנן בן קרח ספר לו שיישמעאל מתחעד להורגו — שכל החללים שנפלו אח"כ היה ביד גדריה בן אחיקם — שהיה לו לחוש³, והרי לכוארה היה לו גם לדוד לחוש לדברי ציבא נגד מפיבשת, אבל כאן שהיה נאחז כבר בשקו נגד מפיבשת לא היה להאמין מעטה, הרי מכל התורה כולה לשה"ר החמורה שבחמורות.

והנה בכלל מצוות הפסח הא' היא והגדת לבן, והיא באמת מהגדולה שבדגולות, וכלל בן ובן הזמינה התורה

2. כוונת רבינו למסופר בغمרא שבת שם שמפיבשת אמר על מכיר בן עמייאל שהוא חכם בתורה והוא מצאו מלא וחכם בתורה, ועיי"ש.

3. נודה [דף ס"א ע"ב]: וכי גדריה הרגן והלא ישמעאל הרגן אלא מתחוק שהיה לו לחוש לעצם יוחנן בן קרח מעלה עליו הכתוב כאילו הרגן.

אמרו הэн כעת ממשלה אצילי הארץ, חוקם מלכת פחוותי העם ואז נהיה כמהם כמוני⁵, ולכן כשראו אח"כ כי גם אז לא הوطב מצבם, והיינו בוגנע לשנאית ישראל בין בכור המשפחה וגם בכור השבי כולם שמחים לארדים של ישראל — כי אז אנחנו מן העבדות ופנו לכם לאביהם שבשמים, ואז תחילה הדבר במשה.

וכן רבותי, גם אנחנו בגלותנו צריכים רק להתבונן מה הכבד את עול הגלות ומה הוציאם, וכשרואין אנו כי שם גרמא הרילטוריא אנו צריכים לתקן את עצמנו בזה, ובcheinות שיסוד החינוך הוא הפסח צריכים אנו לתקן את עצמנוabisod החינוך, וכמ"כ [בראשית י"ח פ"ט]: למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט. והנה כל עת אנו מזכירים זכות אבות, וצריכים אנו להחזיק במעשה אבותינו. וכן אנחנו ביעקב אבינו שהנין כל כך את בנו יוסף כי עמד בכל הנסונות במצרים בהיותו בן י"ח, והלא כל זה הוא מהינו נטה של יעקב אבינו ע"ה. והנה הבנים כל זמן שהם בחדר הם תחת חינוכו של הרב, אבל אח"כ מי מהচנן, וגם בזמן החדר מי מהחכם, והלא בחדר הם בר' שעוט וכל השאר הם בכית, וגם את חובת החדר גם הרבה הורים [חובבים] כי הוא מן המורחות. ועוד, את הבנות מי מהן? וככה הגיעו הדברים עד שהריbic עוז בנפשו השוטר לבא ולהשתתף במוחלוות בחותנת בת ישראל. ואני מדבר כתע אודות האיסטור שיש כאן, כי מצד הרין חמור יותר מחולע עם

אנחנו כבר גלינו מארצנו זה אלף ותתנ"ט שנה⁴ ועדין השטן מרדק בינוינו, וצריכים אנחנו להתבונן בסכנות הגלות וכן בסבירות הגאולה, וכמוון שאם נתקין את המעוות, וכן נשנאחן באותם האמצעים שאחزو אבותינו, נגאל גם אנחנו — כי למה נגער מאבותינו.

והנה מצינו בכתבוב [שמות ב' פכ"ג]: ויהי ביוםים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו ויחל שועתם אל האלקים מן העבודה. ופי' הרמ"ץ בפירוש התורה זו"ל: מנהג כל הנעבדים למלך בלילה ורשע שיhiro מצפים ומחכים ליום מותו וכאשר ראו שמת המלך האנחו מادر מלך אדם חנף מרשייע מן הראשון כי אמרו אברה מקותנו נגורנו לנו ויבחרו מות מחיים וזה טעם נאקתם עכ"ל. והנה מצינו במקה בכוורת שאמר להם משה [שמות י"א פ"ה]: ומת כל בכור גוי מבכור פרעה היושב על כסאו עד בכור השפה אשר אחר הריחס. ופירש"י זו"ל: שאף הם היו משבודים בהם ושמחה בצרותם עכ"ל. ובמקה בכוורת נאמר [י"ב פכ"ט]: מבכור פרעה גוי עד בכור השבי אשר בבית הסהר, ופירש"י: שהיו שמחים לארדים של ישראל. הרדי שנחבונן נראה שמתחלת כשלך המלך החדש וגור גזירות הקשות כל הבן הילוד וגוי וכדומה, התברכו בני ישראל לבבם שבודאי רגעיהם כזה יתבל ויקום מלכות אחרית שישוב לתקןות היישנות שהתקין יוסף הצדיק בהיותו מושל בארץ מצרים, אבל בראשותם שכבר נתהפקה הרשות וכבר הושיבו בבית הבור רובה מהם, لكن

4. כי חורבן בית שני היה בשנת ג' תחכ"ח [רש"י ע"ז דף ט' ע"א ד"ה כי מעיינת] ועוד א' תנתנ"ט עולה לשנתה' חרפ"ז.

5. נראה כוונת רבינו כאן לרמזו לממשלה הקומוניסטית שליטה א' ברוסיה.

بعد ספריו קרא להכריין מאן בעי סמ' חיים, והיינו שיש לדקדק בשינוי הלשון הרווכל הכרוי מאן בעי סמ' חיים, ור' אלכסנדרי הכרוי ואמר מאן בעי חי, והיינו דשפירת הלשון מרע ה"ה החמים ממש, והספר הוא סמ' החיים, ואח"כ כשראהו ר' ינאי ואמר לו הראני הסם זהה, דזה גם ר' ינאי ידע דעתית הלשון הוא החיים, אבל [לא ידע] איך יזמו ויחסום לשונו, והלה הראהו הסם, רהינו את הספר, וזה היה לו לחידוש למדוד התורה הוא הסם, וזה היה כוונת הרווכל, אתה הלא לומד אתה ולמה לך בספרים, וזה מהה ר' ינאי ואמר: לא ידעתיך עד כמה הוא נקל ופשוט לקיים את המקרא הזה. ואיז"ל⁶ שאמרו לו [ישראל] להקב"ה: רבש"ע, הזורתו אותנו כמה וכמה מצות, היינו לך התלויים בלשון, תן לנו מחסום לפינו, אבל הקב"ה הרי נתמי לכם תורה עסקו בה ואין אתם מספרים לה"ר וככילות וشكر. היוצא מזה כי לנו קל יותר להזהר מדילטורי ולה"ר יותר מלאבותינו, כי לנו כבר נתנה התורה. ורואים אנו כי בימי יציאת מצרים כבר נתקן החטא הזה, כי מצינו שסמור ליציאה נאמר לו למשה דבר נא באזני העם ושירה ממצרים וגו', ונמצא דכל ישראל יישאו ממצרים וגו', ואעפ"כ לא נמצא א' מהם היו יודעים מזה, ואעפ"כ לא נמצא א' מהם שגילה, הרי בהדייה שנתקנה הדילטורה ששרה לפניה שבעים שנה, וא"כ אם גם אנחנו נתקן זה כי אז נזכה במהרה בימינו לביאת הגואל ולישועת עמו ישראל.

בחור ישראלי, אבל זה מראה חוסר החניעות בכנותוינו, ומדוע לא יבא בעת שרואה שבנותוינו באות למחולות שלhn בימי אידייהם. זוכרני בדיחותא א' ששמעתי מספרים על א' שראה אותו אוכל ושותה ביום תענית אסתר, ולמחר איש רואהו שילוב ושותה בסעודת פורים, ושאלו אותו האיש חן אתמול ראייתך אוכל ושותה ודמיתי כי مثل ™ךן אתה, אבל כתת מהני: אם مثل המן הנך היה לך להחטענות היום, ואם למדכי אתה מודיעו אכלת אתמול. והшибו ע"ז, באמת הנהו להמן, אלא שמיין מרדכי גם בני המן אינם מודדים בהנאה. כן יקורי, במוש"ק חנוכה ערכו נשף חנוכה ויצאו במחולות ואח"כ בليل הנטלה המחוללים הללו באו והשתתפו במחול שליהם, וא"כ נשאל שאלה אותו איש: למי אתם לנו אם לצרינו? ועל זה ידוח הלב כי ביתה לשחת חתונות יתומה שאלוני ג' פעמים, כי לא האמיןו למשמע אזוניהם ולא הסתפקו בההיתר שהתרתי בפעם הראשונה, ומדוע לא בא לשאול האם באמת מותר להשאל בית למחולות האלה שזה בודאי איסור גמור מצד הדין?

ועתה נכוון לבאר המאמר שהתחלנו בו, באמת אותו הרווכל היה רוכל גמור, וכמו שקראהו ר' ינאי וכן בעל המדרש, אלא שבמרכלתו בלבד בשםים וכדומה היו לו ג"כ ספרים למכור, ובשביל להכניס קונים

6. לא מצאתי מאמר חז"ל זה להדייה, אבל בילוקוט שמעוני [בהעלותך שם"ב] איתא בדה"ל: אמר הקב"ה בעה"ז ע"ש שהייתם בטלים מדברי תורה החיים מיטחים בכני אדם אבל לעת"ל אתם למדים תורה מפני ואני מרבה לכם שלום, ועיי"ש.